

การศึกษาวิเคราะห์บทไหว้ครูรำสวด จังหวัดจันทบุรี TEACHER SALUTATION ANALYSIS IN CHANTHABURI PROVINCE

พิสุทธิ์ การบุญ / PHISUT KANBOON

ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

DEPARTMENT OF MUSIC, FACULTY OF THE HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES,
RAMBHAJ BARNI RAJABHAT UNIVERSITY

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์บทไหว้ครูรำสวด จังหวัดจันทบุรีใช้หลักการวิจัยทางมนุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology) โดยมีจุดมุ่งหมายของการวิจัยไว้ 3 ข้อ คือ 1) ประวัติและบทร้องไหว้ครูรำสวดคณะต่างๆ 2) วิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีบทร้องไหว้ครูรำสวด และ 3) วิเคราะห์คุณค่าบทร้องไหว้ครูรำสวด ผลการวิจัยพบว่า ประวัติความเป็นมาของบทเพลงไหว้ครูรำสวดเกิดจากการประพันธ์ขึ้นเองจากหัวหน้าคณะรำสวด ซึ่งปัจจุบันในจังหวัดจันทบุรีมีคณะรำสวดจำนวน 8 คณะ คือ คณะป่าแก้ว คณะผู้ใหญ่แพน คณะมกคล มรรคผล คณะมานะ ตากมัจฉา คณะแม่บังอร และคณะเจียเยาะ อายุในการก่อตั้งคณะรำสวดยาวนานตั้งแต่ 7 - 30 ปีขึ้นไป วยของสมาชิกประกอบด้วยเยาวชน นักเรียน นักศึกษา ตลอดถึงผู้สูงอายุ ขั้นตอนการแสดงรำสวดเริ่มจากหลังพิธีสวดพระอภิธรรม ซึ่งเป็นลักษณะครูพักลักจำ สืบต่อกันมา

การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีบทร้องไหว้ครูรำสวด พบว่าใช้ทำนองสำเนียงต่างกัน คือ พม่า มอญ ไทย ลาว และรำสวดแบบโบราณ ใช้อัตราจังหวะ 2 ชั้นเป็นหลัก ใช้บันไดเสียงฟาและโด มีรูปแบบทำนองเพลงสลับกับทำนองร้อง และใช้ทำนองรับสลับกับทำนองร้อง

นอกจากนี้การวิเคราะห์คุณค่าบทร้องไหว้ครูรำสวด จันทลักษณ์ที่ปรากฏเป็นคำประพันธ์ที่ผสมผสานกลอนนิกละกลอนสุภาพเข้าด้วยกัน คุณค่าของบทเพลงทางด้านวัฒนธรรมมีลักษณะคล้ายกัน เป็นการแสดงความเคารพพระคุณของสิ่งต่างๆ คุณค่าของบทเพลงทางด้านภาษา ใช้คำสัมผัสสระระหว่างวรรค และภายในวรรค สัมผัสอักษรระหว่างวรรคและภายในวรรคอย่างไพเราะหลากหลาย บางคณะได้ใช้คำภาษาพื้นบ้านแบบโบราณ ซึ่งมีความคล้องจองและมีความหมายคู่กัน หรือภาษาที่แสดง ความอ่อนน้อมถ่อมตน

คำสำคัญ: จันทบุรี บทไหว้ครู รำสวด

Abstract

The analysis of dancing and chanting for paying respect to teachers chapter of Chanthaburi Province is using the ethnomusicology research principle with 3 research objectives as follows: 1) History and the dancing and chanting for paying respect to teachers chapter of different troupes 2) to analyse the musical elements of dancing and chanting for paying respect to teachers chapter and 3) to analyse the value of dancing and chanting for paying respect to teachers chapter. It is found, under the research, that chant music were composed from leader of chanting troupes. In present, there are altogether 8 dancing in Chanthaburi and chanting troupes as follows: Pa Kua troupe, Phu Yai Pan troupe, Mongkol troupe, Makphol troupe, Mana troupe, Tak Majcha troupe, Mae Bang-on troupe and Jeh Yauh troupe. The length of the troupe establishment are from 7 years to 30 years or more and the troupes members consist of the youths, students as well as aged persons. The dancing and chanting procedure starts following the funeral chanting which is the characteristics of learning something through the back door.

The analysis of musical elements of the dancing and chanting for paying respect to teachers lyrics found that three troupes are using the Myanmar tone and melody; one troupe is using Mon tone and melody; two troupes are using Thai tone and melody; one troupe is using Lao tone and melody and one troupes is-using the ancient dancing and chanting melody. The rate of rhythm is mainly in the dual levels and five troupes are using FA tone step; two troupes are using DO tone step; one troupe is using DO and FA tone steps alternately. For the music in the form of songs, four troupes are using the refrain melody alternated with staging melody; three troupes are using responsive melody alternated with singing melody and one troupe is using the

form of singing melody alternated with responsive melody.

In addition, the analysis of the dancing and chanting for signing melody, the prosody appeared as the composition is the blend of the poetry of the Thai traditional dramatic performance (Likay) and the verse together. The value of the cultural music is very similar, that is to pay respect to kindness of articles. The value of the linguistic music is to use the homonym between the paragraphs and inter-paragraphs, letters in between the paragraphs and inter-paragraphs with sweet sounding. Some troupes are using the accent native language which is conformed to and having the meaning or language showing the humbleness and modesty.

Keyword: Wai Khru, dance prayer, Chanthaburi

บทนำ

การแสดงรำสวดเป็นการแสดงพื้นบ้านที่นิยมแสดงในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ซึ่งมีลักษณะการแสดงคล้ายคลึงกัน พิธีกรรมเดิมสำหรับงานศพจะมีพิธีสวดพระอภิธรรมศพ ซึ่งเป็นประเพณีที่จัดเพื่อทดแทนพระคุณและเป็นการเชิดชูเกียรติยศของผู้ตาย ในสมัยก่อนจะนิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาสวดพระอภิธรรม การสวดพระอภิธรรมถือว่าการทำกุศลอันยิ่งใหญ่ที่ลูกหลานอุทิศให้แก่ผู้ตาย เมื่อสวดพระอภิธรรมเรียบร้อยแล้ว ในสมัยก่อนพระภิกษุสงฆ์จะสวดพระมาลัยต่อเพื่ออยู่เป็นเพื่อนศพและเจ้าภาพ คนสมัยนั้นจะนิยมฟังเพราะมีลีลาจังหวะการสวดที่มีท่วงทำนองสนุกสนานเพลิดเพลิน ต่อมานิยมใช้ฆราวาสสวดแทนพระภิกษุสงฆ์ยังทำให้เพิ่มความตลก ตลกค่อนง ภายหลังคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการปรับเปลี่ยนให้เป็นรำสวดเพื่อให้สอดคล้องกับค่านิยมตามท้องถิ่น

ในสมัยก่อนการแสดงรำสวดมีปัญหาในการฝึกหัดและฝึกซ้อมเป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อว่า หากฝึกหัดหรือซ้อมรำสวดภายในบ้านจะเป็นเสนียดจัญไรแก่บ้าน ดังนั้นผู้ฝึกหัดจึงต้องหาสถานที่นอกบ้าน เช่น หนองกลางทุ่งนา ชายป่าช้า ในวัดหรือในโรงนา แต่ในปัจจุบันความเชื่อเช่นนี้หมดไปจากลำดับขั้นตอนของการแสดงรำสวด รวมถึงยุคสมัยเปลี่ยนไปทำให้คนรุ่นใหม่ไม่สนใจการแสดงแบบโบราณ เป็นเหตุให้คณะผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการแสดงรำสวดบทร้องไห้ครวญ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของแต่ละคณะที่บรรพชนถึงการเคารพครูบาอาจารย์ก่อนมีการแสดงซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญ จึงรวบรวมประวัติและบทร้องไห้ครวญรำสวดคณะต่างๆ มาวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรี บทร้องไห้ครวญรำสวด และวิเคราะห์คุณค่าบทร้องไห้ครวญรำสวดเพื่อเป็นแนวทางสำหรับเยาวชนรุ่นหลังได้นำไปศึกษาและพัฒนา

ในสาขาของบทเพลงและวรรณกรรมต่อไป

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์บทไหว้ครูรำสวด จังหวัดจันทบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยอาศัยข้อมูลวิชาการจากเอกสารงานวิจัย หนังสือทางวิชาการ พร้อมทั้งการเก็บข้อมูลภาคสนาม และเพื่อให้งานวิจัยบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ โดยดำเนินการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นรวบรวมข้อมูล 2) ขั้นศึกษาข้อมูล 3) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล และ 4) ขั้นสรุปข้อมูลและรายงานผล

ผลการวิจัย

ในการวิเคราะห์บทไหว้ครูรำสวดในจังหวัดจันทบุรีครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกคณะรำสวดที่มีความนิยมของประชาชนใน 4 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอมะขาม อำเภอท่าใหม่ และอำเภอนานายอาม โดยคัดเลือกคณะ รำสวดที่สำคัญอำเภอละ 2 คณะ ซึ่งมีรายละเอียดของผลการวิจัยดังนี้

1. ประวัติและบทร้องไห้ครวญรำสวดคณะต่างๆ

ในการศึกษาประวัติความเป็นมาของคณะรำสวดทั้ง 4 อำเภอ จำนวน 8 คณะ คือ คณะป่าแก้ว คณะผู้ใหญ่แพน คณะนายมงคล มรรคผล คณะนายมานะ ตากมัจฉา คณะแม่บังอร คณะเจ้เวยะ อายุในการก่อตั้งคณะรำสวดยาวนานตั้งแต่ 7 - 30 ปีขึ้นไป วิชของสมาชิกที่แสดงประกอบด้วย เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนผู้สูงอายุ ในการศึกษารำสวดบางคณะใช้วิธีรวบรวมนักแสดงที่มีประสบการณ์เป็นสมาชิกของคณะ บางคณะใช้วิธีการรับเยาวชนที่สนใจมาฝึกหัดโดยให้แต่ละคนฝึกเป็นต้นเสียงและลูกคู่ในแต่ละเพลงสลับกันไป หัวหน้าคณะจะเป็นผู้ประพันธ์บทร้องและทำนองให้ ส่วนนักแสดงที่เป็นรุ่นเก่านั้นใช้วิธีการศึกษาโดยการเข้าร่วมเป็นลูกคู่กับนักแสดงรุ่นเก่าโดยวิธีครูพักลักจำ สมาชิกของวงมีจำนวนตั้งแต่ 7 - 15 คนขึ้นไป คณะรำสวดแต่เดิมจะแสดงในงานศพต่างๆ โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย แต่ปัจจุบันจะมีหัวหน้าคณะเป็นผู้รับงานการแสดง โดยมีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 3,500 - 7,000 บาท ขึ้นไป แล้วแต่จำนวนผู้แสดง

ขั้นตอนการแสดงรำสวดเริ่มจากบท "ตั้ง นะโม สามจบ" เพื่อเป็นการสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย และ "ไหว้ครู" คือไหว้ครูอาจารย์และสิ่งที่เป็นเคารพนับถือ ต่อจากนั้นจึงสวดบท "ในกาล" อันเป็นบทเริ่มเนื้อเรื่องในหนังสือพระมาลัย ที่เรียกบท "ในกาล" เพราะว่าคำขึ้นต้นของการสวดตอนนั้นขึ้นว่า "ในกาลอันล้น..." เนื้อหาของบทนี้เป็นการเล่าประวัติของพระมาลัย เกี่ยวกับการโปรดสัตว์ทั้งในสวรรค์และในนรก ผู้ร้องบทนี้จะเป็นผู้ชายเป็นต้นเสียง เมื่อจบบทในกาลแล้วจะขึ้นบท "ล่านอก" หรือเรียกว่า "เบ็ดเตล็ด" เรื่องที่นำมาร้องมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับวรรณคดีต่างๆ

เช่น ขุนช้างขุนแผน สังข์ทอง พระอภัยมณี อิเหนา จันทโครพ ฯลฯ การแทรก “ลำนอก” การแทรกลำนอกเข้ามาเปลี่ยนบรรยากาศให้สนุกสนาน ในบทลำนอกนี้อาจจะใช้ทำนองเพลงพื้นบ้านต่างๆ เช่น ลำตัด เพลงฉ่อย เพลงบ้านนา เป็นต้น ส่วนมากนิยมลำตัดซึ่งเดิมไม่มีการเล่น “ลำนอก” หรือเรื่องเบ็ดเตล็ด แต่เพิ่มมีขึ้นในภายหลังเพื่อให้การแสดงร่าสวดสนุกสนานยิ่งขึ้น การแสดงลำดับสุดท้ายก่อนสว่างของวันใหม่ ผู้แสดงร่าสวดจะนำพระอภิธรรมมาเปิดเพื่อสวดบท “เปรตสัง” ซึ่งบทที่พระมาลัยกลับมาจากนรกเพื่อมาโปรดสัตว์โลกให้เร่งทำความดีละเว้นความชั่ว หลังจากนั้นจะร้องบทลาเจ้าภาพ โดยร้องขอบคุณเจ้าภาพและผู้มีอุปการคุณทุกๆ ท่าน ตลอดคำขึ้นของการแสดงจนจบการแสดง

ในการศึกษารวบรวมบทไหว้ครูร่าสวดที่ใช้ร้องประจำคณะ ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 4 อำเภอ จำนวน 8 คณะ โดยเรียงลำดับบทเพลงและทำนอง ดังต่อไปนี้

1.1 บทร้องไหว้ครูร่าสวดและทำนองของคณะป่าเกือ (อำเภอเมือง)

ทำนองของเก่า (สำเนียงพม่า)

(สร้อย) เอิงเงย ส่วยยาเล เหล่ เล้ เล ส่วยยาบ้อง (ซ้ำ)

ทุ้งอย่า ทุ้งอย่า บาเหล่ (ซ้ำ) เล้ เหล่ เล ฮือ เอย

สิบนิ้วลูกจะพนม ยกขึ้นเหนือผมยอกรวอนไหว้ (ซ้ำ)

ไหว้พระพุทธรูปและพระธรรม ที่ท่านเลิศล้ำทั่วแดนไกร (สร้อย)

ไหว้ครูพักลักจำ ที่ช่วยแนะนำให้ลูกด้วยหนา (ซ้ำ)

ลูกคู่ที่รับ อย่าให้คับครา อย่าให้อัปราแกว่งใด (สร้อย)

ไหว้บิดรกระไรมารดา ปกเกล้าเกศาเลี้ยงลูกมาจนใหญ่

ใส่เปล แล้วก็ให้ไกว จนลูกโตใหญ่ขึ้นมา (สร้อย)

ไหว้คนดูทั้งหลาย ทั้งหญิงและชายที่ยืนและนั่ง

โปรดสดับรับฟัง ถ้าลูกผิดพลั้งขอภัย (สร้อย)

ไหว้ครูกระไรเสร็จสรรพ ลูกจะขยับซีกะไรร้องรำ

ผิดพลั้งบางคำ โปรดช่วยแนะนำให้ลูกยา (สร้อย)

ตัวอย่างทำนองเพลงไหว้ครูร่าสวดคณะป่าเกือ (อำเภอเมือง) ลักษณะของทำนองใช้ทำนองเพลงสำเนียงพม่าของเก่าทั้งบทเพลง โดยมีสร้อยและทำนองร้อง 1 ท่อน สลับกันไปจำนวน 5 ท่อน ดังนี้

ไหว้ครูร่าสวดคณะป่าเกือ (อำเภอเมือง)

Institute of Culture and Arts

ทำนองพม่า

สร้อย

ตั้ง	ฉับ	ตั้ง	ฉับ	ตั้ง	ฉับ	ตั้ง	ฉับ
- - - ช	- - - ช	ล ช ล ฟ	- ช - ล	- - - ช	- ตี - ล	- - ล ช	- ฟ - ร
เอิง	เงย	เอ้อเออเอ้อส่วย	ยา เล	เหล่	เล้ เล	มาส่วย	ยา บ้อง

(ซ้ำ)

- - - -	- ช - ร	- ช - ร	- ฟ - ร	- - - ตี	- - - ฟ	- - - ช	- ล - ล
	ทุ้ง อย่า	ทุ้ง อย่า	บา เหล่	เล้	เหล่	เล	ฮือ เอย

(ซ้ำ)

ท่อน 1

- - - -	- ร - ฟ	- - ฟ ฟ	- ช - ล	- ตี - ช	- ล - ด	- ล - ช	- ฟ - ร
	สิบ นิ้ว	ลูก จะ	พ นม	ยก ขึ้น	เหนือ ผม	ยอ กร	วอน ไหว้

(ซ้ำ)

- - - ฟ	- - ช ล	- - - ฟ	- ช - ช	- ด - ร	- ฟ - ช	- ฟ - ช	- - - ฟ
ไหว้	พระ พุทธ	และ	พระ ธรรม	ที่ ท่าน	เลิศ ล้ำ	ทั่ว แดน	ไกร

(สร้อย)

1.2 บทร้องไห้คร่ำครวญและทำนองของคณะผู้ใหญ่แพน (อำเภอเมือง)

ทำนองของเก่า (สำเนียงพม่า)	
(สร้อย) เอ็งเงย ส่วยยาเล เหล่ เล่ เล ส่วยยาบ้อง (ซ้ำ)	
ท่งอย่า ท่งอย่า บากอง (ซ้ำ) เอ้อ เอ่อ เออ เอ็ง เงย	
สิบนิ้วลูกจะพนม	ยกขึ้นเทียมผมขอพนมกราบไหว้ (ลูกคู่ซ้ำ)
ไหว้พระพุทธรูปพระธรรม	ที่เลิศล้ำแต่ปางก่อน (สร้อย)
ไหว้บิตรกระไรมารดา	ปกเกล้าเกศาเลี้ยงลูกมาจนใหญ่ (ลูกคู่ซ้ำ)
เอาใส่เปลแล้วก็แห่ไกว	ตั้งแต่เยาว์วัยสืบต่อมา (สร้อย)
จะไหว้พระภูมิซิริกระไรเจ้าที่	ทั้งแม่ธรณีซิริกระไรเป็นใหญ่ (ลูกคู่ซ้ำ)
ให้ช่วยปกปักรักษา	อย่าให้ภัยภัยนั้นมาแผ้วพาน (สร้อย)
ลูกจะไหว้ทวดฟ้าดิน	พระอินทร์พระพรหม (ลูกคู่ซ้ำ)
อีกทั้งองค์เทพพนม	และองค์คงคาสาคร (สร้อย)
ลูกจะไหว้พระเจ้าหลักเมือง	ที่ท่านเรืองเดช (ลูกคู่ซ้ำ)
ปกป้องรักษาอาณาเขต	ไปทั่วประเทศสุดเขตนคร (สร้อย)
ลูกจะไหว้ครูนั่งครูฉาบ	ครูรับครูกลอง (ลูกคู่ซ้ำ)
ขอให้ขึ้นคล่องลงคล่อง	ไปตามทำนองที่ครูสอน (สร้อย)
ไหว้ครูกระไรเสร็จสรรพ	ลูกจะขยับเป็นกลอง (ลูกคู่ซ้ำ)
กล่าวไปตามสุนทร	เป็นบทเป็นกลอนที่เรียนมา (สร้อย)

ตัวอย่างทำนองเพลงไหว้คร่ำครวญคณะผู้ใหญ่แพน (อำเภอเมือง) ลักษณะของทำนองใช้ทำนองเพลงสำเนียงพม่าทั้งบทเพลง โดยมีสร้อยและทำนองร้อง 1 ท่อน สลับกันไปจำนวน 7 ท่อน ดังนี้

เพลง ไหว้คร่ำครวญคณะผู้ใหญ่แพน (อำเภอเมือง)

ทำนองพม่า

สร้อย

จึ่ง	นับ	จึ่ง	นับ	จึ่ง	นับ	จึ่ง	นับ
- - - ช	- - - ช	ล ช ล พ	- ช - ล	ช	- ตี - ล	- - ล ช	- พ - ร
เอ็ง	เงย	เอ้อเออเอ้อส่วย	ยา เล	เหล่	เล่ เล	มา ส่วย	ยา บ้อง

(ซ้ำ)

- - - -	- ช - ร	- ช - ร	- พ - ร	- - - ตี	- - - พ	- - - ช	- ล - ล
	ท่ง อย่า	ท่ง อย่า	บา กอง	เอ้อ	เอ่อ	เออ	เอ็ง เงย

(ซ้ำ)

ท่อน 1

- - - -	- ร - พ	- - พ พ	- ช - ล	- ตี - ช	- ล - ตี	- ล - ช	- พ - ร
	สิบ นิ้ว	ลูก จะ	พ นม	ยก ขึ้น	เทียม ผม	พ นม	กราบ ไหว้

(ซ้ำ)

- - - พ	- - ช ล	- ล ช ช	- ล - ช	- ด - ร	- พ - ช	- พ - ล	- ช - พ
ไหว้	พระ พุทธ	ซิริ กระไร	พระ ธรรม	ที่ เลิศ	ล้ำ	แต่ ปาง	ก่อน

(สร้อย)

1.2.3 บทร้องไห้คร่ำครวญและทำนองของคณะสมหวัง ธรรมจริยา (อำเภอมะขาม) ทำนอง

สิบนิ้วลูกลมขึ้นเหนือเศียร
มาต่างดอกไม้รูปเทียนขึ้นวันทา (รับ)
ไห้วอาจารย์เริ่มหลังสั่งสอนมา
ให้เติบโตกล้ายิ่งยวดสวดในงาน (รับ)
อีกผู้ผู้เฒ่าเฝ้าประสิทธิ์
มาแนะเพียงนิตพระคุณต้องก้องไพศาล (รับ)
จอมพงศ์องค์เป็นนัฏรกัน
มาร่วมประสานคัมเกล้าเราสบาย (รับ)
ไห้วพระรัตนตรัยอันใหญ่ยิ่ง
มาสมเป็นมิ่งปวงชนคนทั้งหลาย (รับ)
ไห้วบิตรและมารดา
มาให้เติบโตกล้ายิ่งยวดสวดในงาน (รับ)
ไห้วครูจึงครุณาบครูรักครูกลอง

มาให้ร้องคล่องลงคล่องตามทำนองครูสอน(รับ)
ไห้วผู้ผู้ฟังท่านทั้งหลาย
ถ้าหากผิดบ้างพลั้งบ้างท่านอย่าได้นินทา (รับ)
ไห้วครูเสร็จจะจับเป็นกลอน
จะกล่าวเป็นสุนทรให้พี่น้องได้ฟัง (รับ)

ตัวอย่างทำนองเพลงไห้วครูคณะสมหวัง ลักษณะของทำนองใช้ทำนองเพลงสำเนียงไทยของเก๋าทับทเพเพลง โดยมีทำนอง
รับร้องคำว่า นอย แทนทำนอง และร้องเนื้อเพลงโดยใช้ทำนองรับเป็นหลัก 1 ท่อน สลับกันไปจำนวน 9 ท่อน ดังนี้

เพลง ไห้วครูคณะสมหวัง
ทำนองรับ

ถึง	จับ	ถึง	จับ	ถึง	จับ	ถึง	จับ
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ล ช ม	- ร - ด	- - - ร	- - - ม
				นอย	นอย นอย	นอย	นอย

- - - ม	- - - ม	- - ช ล	- ช - ม	- - - ร	- - - ด	- - ช ล	- ด - ร
ฮ้า	ไฮ้	นอย	นอย นอย	นอย	นอย	นอย	นอย นอย

- ม - ร	- ด - ล	- - ด ล	- ช - ล	- ด - ร	- - - ด	- - - ร	- ด ด ด
นอย นอย	นอย นอย	นอย	นอย นอย	นอย นอย	นอย	นอย	นอย

ท่อน 1

- - ด ร	- ด ด ด	- - - ด	- - - ด	- ล ช ม	- ร ช ด	- ร - ม	- - - ม
สิบนิ้ว	ลูกลม	เอ็ง	เงย			ขึ้น เหนือ	เศียร

- - - ม	- - - ม	- - ช ล	- ช - ม	- - - ร	- - - ด	- - ช ล	- ด - ร
ฮ้า	ไฮ้	มา ต่าง	ดอกไม้	รูป	เทียน	มา ต่าง	ดอกไม้

- ม - ร	- ด - ล	- - ด ล	- ช - ล	- ด - ร	- - - ด	- - - ร	- ด - ร
เออ เอย	รูป เทียน			ขึ้น วัน	ทา		

ทำนองรับ

ทำนองของเก่า (สำเนียงพม่า)

คำใดพลาดพลังหนขอภัย (สร้อย)

จิ้ง	จับ	จิ้ง	จับ	จิ้ง	จับ	จิ้ง	จับ
- - - ข	- - - ข	ล ข ล ฟ	- ข - ล	- - - ข	- ดี - ล	- - ล ข	- ฟ - ร
เอ็ง	เงย	แฮ่อเออแฮ่อส่วย	ยา เล	เหล่	เล็ เล้	มา ส่วย	ยา บ้อง
(ซ้ำ)							
- - - -	- ข - ร	- ข - ร	- ฟ - ร	- - - ดี	- - - ฟ	- - - ข	- ล - ล
	ทุ้ง ออย่า	ทุ้ง ออย่า	บา เหล่	เล็	เหล่	เล	ฮือ เอย
ท่อน 1							
- - - -	- ร - ฟ	- - ฟ ฟ	- ข - ล	- ดี - ข	- ล - ดี	- ล - ข	- ฟ - ร
	สิบ นิ้ว	ลูก จะ	พ นม	ยก ขึ้น	เหนื่อ ผม	พ นม	กราบ ไหว้
(ซ้ำ)							
- - - ฟ	- - ข ล	- - - -	- ข - ข	- ด - ร	- ฟ - ข	- ฟ - ล	- ข - ฟ
ไหว้	พระพุทธร		พระ ธรรม	พระ สงฆ์	เลิศ ล้ำ	ทั่ว แดน	ไตร
(สร้อย)							

1.2.5 บทร้องไห้คร่ำครวญและทำนองของคณะมณฑล มรรคผล (อำเภอกำแพงแสน)

ทำนองของเก่า (ร่ำสวดโบราณ)
 สิบนิ้วเศียรสิบ ลูกจะประติษฐ์
 ยกขึ้นตั้งเหนือเศียร ต่างดอกไม้รูปเทียนปทุมมา
 ลูกจะไหว้พระพุทธ ลูกจะไหว้พระธรรม
 ที่เลิศล้ำผู้มีใจศรัทธา
 ลูกจะไหว้บิทร ลูกจะไหว้มารดา
 ที่เลี้ยงลูกมาจนเติบโตใหญ่
 ลูกจะไหว้พระสงฆ์ผู้ทรงวินัย
 ยอกรไหว้ไป ทั้งคุณครูบาอาจารย์
 ลูกยังไม่สู้ดิบ ลูกยังไม่สู้ดี
 พอได้สวดคุณผีเป็นเพื่อนศพ

ตัวอย่างทำนองเพลงไหว้คร่ำครวญและทำนองของคณะมณฑล มรรคผล ลักษณะของทำนองใช้ทำนองเพลงเอกลักษณ์ของร่ำสวดของเก่า
 ทั้งบทเพลง โดยมีลักษณะต้นเสียงร้องนำและมีการรับเป็นระยะสลับกันไปจำนวน 5 ท่อน ดังนี้

ท่อน 1

เพลง ไหว้คร่ำครวญและทำนองของคณะมณฑล มรรคผล

จิ่ง	จ๊ับ	จิ่ง	จ๊ับ	จิ่ง	จ๊ับ	จิ่ง	จ๊ับ
- ช - ล	ช ด - ฟ	- ช - ฟ	- - ช ฟ	- ด ช ฟ	- ล - ล ด	- ด - ช	- ล - ด
สิบ นิ้ว	เศียร สิบ	ลูก จะ	ประติษฐ์	ยก ขึ้น ตั้ง	เหนือเศียร	เฮ้ย ออย่า	ฮา เฮ้ย
- ล ด ร	ด ล - ล	- ด - ช	- ล - ด	- ล ด ร	ด ล - ล	- - - -	- ด - ช
เอ้อเฮ้อเอ้อ	เฮ้อเอ็ง เงย	เฮ้ย ออย่า	ฮา เอย	เอ้อเฮ้อเอ้อ	เฮ้อเอ็ง เงย		เฮ้ย เยอ
- ล ช ฟ	- - - ร	- ฟ ล	- - ช-ฟ	- - ช	- ฟ ช	- - - ร	- ช - ร
เอ้อเอ้อเอ้อ	ต่าง	ดอกไม้	รูป	เทียน	ปทุม	อ้อ	ฮือ อ้อ
- ฟ - ช	- - - ล	- ฟ - ช	- - ฟ ช	ด ล - ล	- - - -	- ด - ช	- ล ช ฟ
ฮือ มา	เฮ้อ	เอ้อ เอย	เอ้อเออ	เอ้อเอ็ง เงย		เฮ้ย เยอ	เอ้อเอ้อเอ้อ

1.2.6 บทร้องไห้คร่ำครวญและทำนองของคณะมานะ ดากมัจฉา (อำเภอกำแพงแสน)

ทำนองสาธิตาแก้ว (สำเนียงไทย)
 ยกมือขึ้นประนมบังคมไหว้
 พร้อมดอกไม้รูปเทียนเครื่องบูชา
 ไหว้พระพุทธพระธรรมล้ำเลิศ
 วัพระสงฆ์ประเสริฐในโลกา
 ไหว้บิทรมารดาที่เลี้ยงลูกมาจนเติบโตใหญ่
 ลูกขอกราบไหว้เหนือเกศา
 ไหว้พระภูมิคุ้มครองเจ้าของที่
 ไหว้พระแม่ธรณีและคงคา
 ไหว้ครูจึงครูบาครูรับครูกลอง
 ครูรำคร่ำร้องคร่ำระมณา

ไหว้ครูและครูนำครูสังครุสอ
ครูบทครูกลอนที่ได้สอนเรามา
ไหว้เจ้าภาพและท่านผู้ดูที่ช่วย
ขอฝากตัวไว้ด้วยช่วยเมตตา

ตัวอย่างทำนองเพลงไหว้ครูรำสวดคณะมานะ ตากมัจฉา (อำเภอกำแพงแสน) ลักษณะของทำนองใช้ทำนองเพลงสาธิตา
แก้ทั้งบทเพลง โดยมีลักษณะต้นเสียงร้องนำและมีลูกคู่รับเป็นระยะสลับกันไปจำนวน 7 ท่อน ดังนี้

เพลง ไหว้ครูคณะมานะ ตากมัจฉา (อำเภอกำแพงแสน)
ทำนองสาธิตาแก้

ท่อน 1

ถึง	ถึง	ถึง	ถึง	ถึง	ถึง	ถึง	ถึง
- - - ร	- ด - ฟ	- - - ช	- ฟ ช ล	- - - -	- ล - ช	- ฟ - ร	- - - -
ยก	ฮือ มือ	ขึ้น	ประนม		บัง คม	ฮือ ไหว้	
ด ร ฟ ร	ด ร ฟ ร	ด ร ฟ ร	- ฟ - ช	- - - ล	ด ล ช ฟ	- ร ฟ ช	- - - -
ทำนองสวด							
- - - ด	- - ล ด	- - - ช	- ฟ ช ล	- - - -	- ล - ล	- - ช ล	ด ฟ - ช
พร้อม	ดอก ไม้	รูป	ฮือเทียน	ทำนองสวด			
- - ฟ ร	- ฟ - -	- ฟ - ช	- ล ช ฟ	- - - ร	- ด - ฟ	- - - ช	- ฟ ช ล
		เครื่อง บู	ฮือ ฮือ ซา	ทำนองสวด			
- - - -	- ล - ล	- - ช ล	ด ฟ - ช	- - - ฟ ร	- ฟ - -	- ร ฟ ช	- ล ช ฟ

1.2.7 บทร้องไหว้ครูรำสวดและทำนองของคณะแม่บึงอร (อำเภอนายายอาม)

ทำนองของเก่า (สำเนียงมอญ)
สิบนิ้วเอามารวมยกขึ้นทวมศีรษะ
ศิโรราบกราบพระองค์รัตนตรัย
ไหว้พระพุทธรูปพระธรรมอันล้ำเลิศ
ไหว้พระสงฆ์องค์ประเสริฐที่ล้ำเลิศวิไล
ไหว้มหาราชาพระมหากษัตริย์
องค์พระราชินีนาถทั้งปวงญาติน้อยใหญ่
ขอให้พระองค์ทรงพระสำราญ
พระชนษายืนนานเป็นมิ่งขวัญของปวงไทย
ไหว้บิดมารดาเลี้ยงลูกมายังเยาว์
คอยป้อนน้ำป้อนข้าวคอยเอาใจใส่
ไหว้ครูบาอาจารย์ที่ท่านสั่งสอน
ทั้งครูบทครูกลอนลูกยกกรไหว้ไป
ไหว้ครูนั่งครูฉาบไหว้กรับครูกลอง
ทั้งครูรำครูร้องผิดแล้วต้องขอภัย
ไหว้เจ้าท่าเจ้าที่แถวนี้แน่แท้

ทั้งเจ้าพ่อเจ้าแม่ลูกมาแต่บ้านไกล
หันมาไหว้ท่านผู้ดูที่นั่งอยู่จนจบ
แล้วหันมาเคารพไหว้ศพที่ตาย

ตัวอย่างทำนองเพลงไหว้ครูรำสวดคณะแม่บึงอร
ลักษณะของทำนองใช้ทำนองเพลงสำเนียงมอญของเก่าทั้ง
บทเพลง โดยมีทำนองรับร้องคำว่า นอย แทนทำนองและร้องเนื้อ
เพลงโดยใช้ทำนองรับเป็นหลัก 1 ท่อน สลับกันไปจำนวน 9 ท่อน
ดังนี้

เพลง ให้อัครราชวตคณะแม่บังอร
ทำนองของเก่า

ทำนองรับ

จิ้ง	จ๊ับ	จิ้ง	จ๊ับ	จิ้ง	จ๊ับ	จิ้ง	จ๊ับ
- - - -	- - - -	- ล ช ฟ	ช ล ฟ ช	- - - ช	ล ช ฟ ร	ฟ ร ด ท	- ด - ร

- - - -	- - - -	- ក - ឡ	- ក - ជំ	- ក រំ ជំ	- ក - ឈ	ឡ វ ឡ ឈ	- ឡ - ឡ

ท่อน 1

- - - -	- - - -	- ฟ - ล	- ช ช ช	- - - ช	ล ช ฟ ร	- ฟ ร ร	- ฟ - ร
		สิบ นิ้ว	เอามารวม			ยกขึ้นท่วม	ศรี ษะ

(၅၇)

- - - -	- - - -	- ท ท ฑ	- ท - ต๋	- ท ร้ ต๋	- ท - ล	- ฑ - ล	ล ล - ฑ
		ติ โ ร ราบ	กร าบ พ ระ			อง ค์ ร ัต	ตะ เนะ ต ร ีย

(รับทำนอง)

1.2.8 บทร้องให้วุฒิสภาและทำนองของคณะเจ้าเภา (อำเภอนายายอาม)

ทำนอง (ลาวเสียงเทียบ 2 ชั้น)
ประนมหัตถ์นมัสการขึ้นเหนือเศียร
ต่างดอกไม้มารูปเทียบเครื่องบูชา
ไห้วพระพุทธสุดล้ำไห้วพระธรรมสุดล้ำเลิศ
ไห้วพระสงฆ์องค์ประเสริฐทั่วโลกา
ไห้วทั้งโมฬีทั้งสี่ทวีป
ท่านสถิตอยู่ทั่วทุกทิศา
ไห้วบิตรมารดาเลี้ยงลูกมาเติบโตใหญ่
อุปถัมภ์ลูกไห้วจันฉวีวัฒนา
ไห้วครุฑราชู้งลูกต้องเผ้าฝึกหัด
ลูกยังไม่เจนไม่จัดเท่าครูบา

ทางเจ้าภาพท่านไปหาให้ฉันมาได้ร่ำร้อง

ให้ญาติพี่น้องซมกันเล่นเป็นขวัญตา
ผิตบ้างปลั่งบ้างขอมัยด้วย
นึกว่ามาช่วยคุ่มกันนานนานฉันได้มา
ให้ครูเสร็จสรรพจึงขยับจับเข้าเรื่อง
ไม่ให้สิ้นให้เปลืองซึ่งเวลา

ตัวอย่างทำนองเพลงไหว้ครูว่าสวดคณะเจี๊ยะ ลักษณะ
ของทำนองใช้ทำนองเพลงลาวเสียงเทียน 2 ชั้นทั้งบทเพลง โดย
มีทำนองรับร้องคำว่า นอย แทนทำนองและร้องเนื้อเพลงโดยใช้
ทำนองรับเป็นหลัก 1 ท่อน สลับกันไปจำนวน 8 ท่อน ดังนี้

เพลง ๗ไหว้ครูรำสวดคณะเจ้าเวยะ
ทำนองลาวเสียงเทียน 2 ชั้น

ตอนที่ 1

จิ้ง	จ๊ับ	จิ้ง	จ๊ับ	จิ้ง	จ๊ับ	จิ้ง	จ๊ับ
- - - -	- - - -	- ล ล ล	ช ล ตี ช	- - - ฟ	- ม - -	- ร - ช	- - - ช
		ประนมหัตถ์	น มัส การ			ขึ้น เหนือ	เดียว

(၅၇)

- - - ม	- - ร ฐ	- - - ร	- - ค ลุ	- - ค ลุ	ฐ มุ ฐ ลุ	- ค - ม	- - ร ค
ต่าง	ดอกไม้	รูป	เทียน			เครื่อง บู	ชา

(รับทำนอง)

2. วิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีบทร้องไห้ครุฑราสวด

ผลของการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีบทร้องไห้ครุฑราสวดคณะต่างๆ ได้แบ่งหัวข้อในการศึกษาวิเคราะห์ไว้ 4 ประเด็น สรุปผลได้ดังนี้

2.1 ทำนอง

ทำนองที่พบในบทไห้ครุฑราสวดของคณะต่างๆ จำนวน 8 คณะ แบ่งออกเป็นทำนองสำเนียงพม่าของเก่า 3 คณะ ทำนองสำเนียงมอญ 1 คณะ ทำนองสำเนียงไทย 2 คณะ ทำนองสำเนียงลาว 1 คณะ และทำนองเอกลักษณ์ของราสวดโดยเฉพาะ 1 คณะ ซึ่งแต่ละคณะใช้ทำนองเดียวตลอดทั้งบทเพลง

2.2 อัตราจังหวะ

การวิเคราะห์อัตราจังหวะบทเพลงไห้ครุฑราสวดในจังหวัดจันทบุรีจำนวน 8 คณะ ส่วนใหญ่ นิยมใช้อัตราจังหวะ 2 ชั้น เพราะเป็นลักษณะของอัตราจังหวะที่มีความเร็วของการขับร้องปานกลาง ซึ่งสะดวกแก่การรำและการแสดงท่าทางประกอบบทเพลง โดยผู้วิจัยได้แสดงจังหวะฉิ่งในอัตราจังหวะ 2 ชั้นในโน้ตทำนองเพลงแต่ในการตีฉิ่งประกอบการแสดงบางคณะจะตีจังหวะชั้นเดียวเพื่อให้เพลงกระชับยิ่งขึ้น

2.3 บันไดเสียง

การวิเคราะห์บันไดเสียงของบทเพลงราสวด ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์การค้นหามันไดเสียงของเพลง โดยนำเสียงโน้ตทั้งหมดมาเรียงตามลำดับแบบบันไดเสียง 5 เสียง (Pentatonic Scale) คือเสียงขั้นที่ 1, 2, 3, -, 5, 6, -, เสียงโน้ตตัวที่ 1 ของแต่ละบันไดเสียง (Tonic) จะเป็นชื่อของบันไดเสียงที่ปรากฏในบทเพลง (มานพ วิสุทธิแพทย์, 2533 : 3) สรุปได้ว่า บันไดเสียงที่ใช้ในบทเพลงไห้ครุฑราสวดในจังหวัดจันทบุรีจำนวน 8 คณะ พบว่า ใช้บันไดเสียง ฟา จำนวน 5 คณะ บันไดเสียง โด จำนวน 2 คณะ และเพลงที่ใช้บันไดเสียง โด และ ฟา สลับกัน จำนวน 1 คณะ

2.4 คีตลักษณ์รูปแบบ

คีตลักษณ์รูปแบบของเพลงที่ใช้ในบทเพลงไห้ครุฑราสวดในจังหวัดจันทบุรี พบว่า ใช้รูปแบบทำนองเพลงที่มีทำนองสลับกับทำนองร้องจำนวน 4 คณะ ใช้รูปแบบที่เป็นทำนองรับสลับกับทำนองร้องจำนวน 3 คณะ และรูปแบบที่มีทำนองร้องและทำนองรับสอดกันไปจำนวน 1 คณะ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะรูปแบบของเพลงไทยของสังัด ภูเขาทอง (2539 : 92 – 93)

3. วิเคราะห์คุณค่าบทร้องไห้ครุฑราสวด

3.1 ฉันทลักษณ์

ในการวิเคราะห์ฉันทลักษณ์ของบทเพลงราสวด ผู้วิจัย

ได้ใช้หลักเกณฑ์การค้นหาค้นลักษณ์ของเพลง โดยส่วนใหญ่เพลงราสวดจะใช้หลักการประพันธ์แบบกลอนเพลงปฏิพากย์ เช่น เพลงฉ่อย เพลงอีแซว กลอนลิเก (กำชัย ทองหล่อ, 2519 : 590 – 591) ซึ่งเป็นบทกลอนที่ว่าปากเปล่าจึงมีเพียง 2 วรรค โดยคำสุดท้ายของวรรคหน้าต้องสัมผัสคำที่ 3-7 ของวรรคหลัง และคำสุดท้ายของวรรคหลังของทุกวรรคสัมผัสเสียงเดียวกันตั้งแต่ต้นจนจบ นอกจากนี้บางบทเพลงจะใช้กลอนแปด ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกคณะราสวด จำนวน 8 คณะ และพบการใช้ฉันทลักษณ์การประพันธ์ผสมผสานกลอนลิเกและกลอนสุภาพเข้าด้วยกัน โดยบางคณะใช้ลักษณะกลอนสุภาพหรือกลอนแปด แต่ใช้การสัมผัสไม่สมบูรณ์ตามแบบแผนของกลอนสุภาพมากนัก เพราะว่าเป็นเอกลักษณ์ ของเพลงพื้นบ้าน ส่วนบางคณะใช้เป็นลักษณะกลอนลิเกและกลอนเพลงฉ่อยผสมผสานกัน โดยใช้หลักการประพันธ์แบบกลอนเพลงปฏิพากย์ (กำชัย ทองหล่อ, 2519 : 590 – 591) ซึ่งเป็นบทกลอนที่ว่าปากเปล่าจึงมีเพียง 2 วรรค โดยคำสุดท้ายของวรรคหน้าต้องสัมผัสคำที่ 3-7 ของวรรคหลัง และคำสุดท้ายของวรรคหลังของทุกวรรคสัมผัสเสียงเดียวกันตั้งแต่ต้นจนจบ

3.2 คุณค่าของบทเพลง

การวิเคราะห์คุณค่าของบทเพลง ผู้วิจัยได้ให้ประเด็นการวิเคราะห์ไว้ 2 ประเด็น คือ คุณค่าของวัฒนธรรมซึ่งกล่าวถึงวิถีชีวิตความเชื่อพิธีกรรมวัฒนธรรมในสังคม ส่วนคุณค่าทางภาษาจะกล่าวถึงความหมายของคำและการสัมผัสเสียงสัมผัสอักษรที่ก่อให้เกิดความไพเราะของภาษาและบทเพลง ดังการวิเคราะห์ต่อไปนี้

3.2.1 คุณค่าทางวัฒนธรรม จากการวิเคราะห์คุณค่าทางวัฒนธรรมบทไห้ครุฑราสวดจำนวน 8 คณะ พบว่าอันดับแรกมีการแสดงความเคารพคุณของพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ อันดับ 2 แสดงความเคารพ คุณของพระมหากษัตริย์ คุณของบิดามารดา อันดับ 3 แสดงความเคารพเทพต่างๆ เช่น พระภูมิ เจ้าที่ พระอินทร์ พระพรหม แม่พระคงคา แม่พระธรณี เจ้าหลักเมือง อันดับ 4 แสดงความเคารพครูบาอาจารย์ เช่น ครูผู้เฒ่า ครูพักลักจำ ครูแนะครูนำ ครูสั่งครูสอน ครูฉิ่งครูฉาบ ครูรับครูกลอง ครูรำครุฑ ครูปทครูกลอน เป็นต้น อันดับ 5 แสดงความเคารพเจ้าภาพ ผู้ชมและศพผู้ตาย ซึ่งเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมไทยที่ผู้แสดงต้องให้เกียรติ ผู้มีพระคุณทุกท่านก่อนทำการแสดงเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตน

3.2.2 คุณค่าทางภาษา จากการวิเคราะห์คุณค่าทางภาษาของคณะราสวดจำนวน 8 คณะ พบว่ามีการแสดงคุณค่าทางภาษาในบทเพลงที่มีลักษณะคล้ายกัน คือใช้คำสัมผัสสระระหว่างวรรคและภายในวรรค สัมผัสอักษรระหว่างวรรคและภายในวรรคอย่างไพเราะหลากหลาย นอกจากนี้บางคณะได้ใช้คำภาษาพื้นบ้าน แบบโบราณซึ่งมีความคล้องจองและมีความหมาย

คู่กัน เช่นคำว่า ครูพักลักจำ ครูแฉครูนำ ครูสั่งครูสอน ครูฉิ่งครูฉาบ ครูกรับครูกลอง ครูรำครูร้อง ครูบทครูกลอน เจ้าที่เจ้าท่า เจ้าพ่อเจ้าแม่ เจ้าแคว้นเจ้าแคว หรือภาษาที่แสดงความอ่อนน้อม ถ่อมตน เช่น ลูกยังไม่สู้ดี ลูกยังไม่สู้ดี คำที่เป็นศัพท์เฉพาะงานศพคือ คำว่า สวดคุณผี ทั้งหมดนี้เป็นคุณค่าทางภาษาที่แสดงเอกลักษณ์ของเพลงร่ำสวดที่สะท้อนวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ตามวิถีชีวิตของคนไทย

สรุปและอภิปรายผล

ประวัติความเป็นมาและการวิเคราะห์บทร้องไห้คร่ำครวญจำนวน 8 คณะ พบว่านักแสดงส่วนใหญ่เป็นเยาวชนรุ่นใหม่ ที่ร่วมแสดงและมักใช้บทเพลงสมัยใหม่มากกว่าบทเพลงร่ำสวดแบบโบราณ เนื่องจากปัจจุบันนักแสดงอาวุโสที่ร้องเพลงร่ำสวดแบบโบราณเหลืออยู่น้อย รวมถึงเยาวชนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสำคัญกับบทเพลงแบบโบราณ ส่งผลให้การสืบทอดบทเพลงแบบโบราณลดน้อยลงและมีเพลงสมัยใหม่เพิ่มมากขึ้น

บทร้องไห้คร่ำครวญในแต่ละคณะมีบทร้องคล้ายกัน แต่มีทำนองเพลงร่ำสวดสำเนียงต่างกัน คือ สำเนียงมอญ พม่า ไทย และลาว อัตราจังหวะส่วนใหญ่มักใช้อัตราจังหวะ 2 ชั้น ใช้รูปแบบทำนองเพลงแบบมีสร้อยสลับกับทำนองร้อง และรูปแบบทำนองร้องสลับกับทำนองรับ มีจำนวนท่อนเพลง 1 ท่อน (เอกบท) ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบดนตรีไทย ด้านทำนองเพลงไทย อัตราจังหวะ คีตลักษณ์ รูปแบบ จากหนังสือ “การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย” ของสังัด ภูเขาทอง (2539 : 92 – 93) บันไดเสียงที่ใช้ส่วนใหญ่ คือ บันไดเสียง โด และ ฟา ซึ่งสอดคล้องกับบันไดเสียงของเพลงไทยในหนังสือดนตรีไทยวิเคราะห์ของมานพ วิสุทธิแพทย์ (2533 : 3) ฉันทลักษณ์ของบทร้องไห้คร่ำครวญ ใช้ฉันทลักษณ์กลอนสุภาพผสมกลอนตลาด ประเภทเพลงปฏิพากย์ โดยเฉพาะกลอนลิเก กลอนลำตัด ซึ่งเป็นกลอนใช้โต้ตอบกัน ใน 1 บท มี 2 วรรค คำสุดท้ายวรรคที่ 1 สัมผัสกับวรรคที่ 2 คำที่ 2-6 และคำสุดท้ายของบทสัมผัสกันต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับฉันทลักษณ์ของบทกลอนเพลงปฏิพากย์จากหนังสือ “หลักภาษาไทย” ของกำชัย ทองหล่อ (2519 : 604) การบรรจุคำร้องบทไห้คร่ำครวญมีความแตกต่างกันไปตามทำนองเพลงที่นำมาใช้ในแต่ละคณะ โดยนำเนื้อเพลงในแต่ละวรรคคำกลอนที่ประพันธ์มาใส่ในประโยคเพลง ซึ่งในหนึ่งประโยคเพลงประกอบด้วยเนื้อเพลงและการร้องเอื้อนผสมสอดแทรกร้องไปตามทำนองเพื่อให้ประโยคเพลงสมบูรณ์ถูกต้องตามหลักการประพันธ์ ด้านคุณค่าของบทเพลงพบคุณค่าทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับปรัชญา ความเชื่อ มารยาททางสังคมไทย การแสดงความเคารพครูบาอาจารย์ ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องคุณค่าทางศิลปะจากเอกสารประกอบการสอนรายวิชาสุนทรียภาพของชีวิตของประสาน รัชัญชาติ (2548 : 83 – 85) ด้านคุณค่าทางภาษามีการใช้สัมผัสสระ สัมผัสอักษร ทั้งภายในวรรคและระหว่างวรรคอย่างไร้ประหลาดหลายตาม

เอกลักษณ์ของคำประพันธ์เพลงพื้นบ้าน สำหรับประเภทเพลงปฏิพากย์สอดคล้องกับฉันทลักษณ์เรื่องกลอนเพลงปฏิพากย์จากหนังสือ “หลักภาษาไทย” ของกำชัย ทองหล่อ (2519 : 604)

สรุปได้ว่าการวิเคราะห์บทไห้คร่ำครวญ จังหวัดจันทบุรี ได้พบประวัติความเป็นมาของคณะร่ำสวด บทเพลงไห้คร่ำครวญที่ใช้ทำนองเพลง อัตราจังหวะ บันไดเสียง คีตลักษณ์รูปแบบ คุณค่าของบทเพลงด้านฉันทลักษณ์ของบทประพันธ์ ด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม ด้านคุณค่าทางภาษา และอื่นๆ เป็นคุณค่าที่สามารถนำมาประยุกต์ กับวิถีชีวิตและสามารถนำองค์ความรู้ด้านดนตรีเผยแพร่สู่เยาวชนรวมถึงผู้ที่สนใจได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำองค์ความรู้เรื่องบทไห้คร่ำครวญมาใช้ในการฝึกซ้อมสำหรับเยาวชน เพื่อใช้เป็นแนวทาง สำหรับการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านต่อไป
2. ควรนำคุณค่าด้านวัฒนธรรมและคุณค่าทางภาษามาใช้เป็นแนวทางในการประพันธ์บทเพลงรูปแบบต่างๆ สำหรับผู้ที่สนใจด้านการประพันธ์บทเพลง
3. ควรนาระเบียบวิธีการวิจัย เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์บทไห้คร่ำครวญ จังหวัดจันทบุรี มาเป็นแบบอย่างในการทำวิจัยเกี่ยวกับบทเพลงปฏิพากย์หรือเพลงพื้นบ้านต่างๆ สำหรับนักวิจัยรุ่นต่อไป
4. ควรศึกษาบทไห้คร่ำครวญในพื้นที่อื่นเพิ่มเติมเพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลด้านวัฒนธรรมทางดนตรีพื้นบ้าน

เอกสารอ้างอิง

- กำชัย ทองหล่อ. 2519. **หลักภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : เจริญรัตน์การพิมพ์.
- ประสาน รัชัญชาติ. 2548. **เอกสารประกอบการสอนรายวิชาสุนทรียภาพของชีวิต**. จันทบุรี : มปป.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. 2533. **ดนตรีไทยวิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร : ขวนพิมพ์.
- สังัด ภูเขาทอง. 2539. **การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย**. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์.